

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”
Факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыі Беларусі і музеязнаўства

УЗГОДНЕНА

Загадчык кафедры

_____ М.А.Бяспалая

_____” _____ 2017 г.

УЗГОДНЕНА

Дэкан факультэта

_____ М.А.Яцэвіч

_____” _____ 2017 г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
МУЗЕІ СВЕТУ

Раздзел 2. МУЗЕІ БЕЛАРУСІ

для спецыяльнасці 1-23 01 12 “Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны” (па напрамках)

Складальнікі:

дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства, кандыдат

гістарычных навук, дацэнт І.Н. Колабава,

кандыдат культуралогіі, ст. выкладчык І.Г. Лупашка

Разгледжана і зацверджана

на пасяджэнні Савета ўніверсітэта 20.06.2017 г.

пракакол № 10

Складальнікі:

Колабава І.Н., дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музэязнаўства УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

Лушака І.Г., ст. выкладчык кафедры гісторыі Беларусі і музэязнаўства УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат культуралогіі

Рэцэнзенты:

Кафедра археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт”

М.М. Елінская, кандыдат гістарычных навук, кансультант аддзела выкарыстання дакументаў і інфармацыі Дэпартамента па архівам і справаходству Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

Разгледжаны і рэкамендаваны да зацвярджэння:

*кафедрай гісторыі Беларусі і музэязнаўства
(пратакол ад 29 сакавіка 2017 г. № 8);*

*Советом факультета інфармацыйна-дакументных камунікацый
(пратакол ад 30 мая 2017 г. № 9)*

ЗМЕСТ

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	3
2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	6
2.1 План-конспект лекцый	6
3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	15
3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў	15
4 РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	17
4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў	17
4.2 Пытанні для экзамена	17
5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ	20
5.1 Тэматычны план	20
5.2 Асноўная літаратура	21
5.3 Дадатковая літаратура	22

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Музейная сетка Беларусі мае трывалыя традыцыі, якія сфарміраваліся яшчэ ў папярэднія стагоддзі. Станаўленне і дзейнасць музеяў цесна звязана з асаблівасцямі гістарычнага працэсу, што разгортваўся на беларускіх землях. Роля музейных устаноў у развіцці сучаснага грамацтва не абмяжоўваецца толькі рамкамі культурнага развіцця краіны, а выходзіць далёка за іх межы. Авалоданне тэарэтычнымі ведамі і практычнымі навыкамі ў рэчышчы вучэбнай дысцыпліны “Музеі Беларусі” робяць яе надзвычай актуальнай у працэсе падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Праграма Вучэбнай дысцыпліны “Музеі свету. Раздзел 2. Музеі Беларусі” прызначана для студэнтаў спецыяльнасці “Музейная справа і ахова гісторыка-культурная спадчыны” (па напрамках).

Вучэбная дысцыпліна “Музеі Беларусі” непасрэдна звязаны з шэрагам музейнаўчых (“Гісторыя музейнай справы”, “Ахова гісторыка-культурнай справы” і інш.), агульнагістарычных і спецыяльных гістарычных вучэбных дысцыплін (“Гісторыя Беларусі”, “Нумізматыка”, “Фалерыстыка”, “Геральдыка”) і інш.

Прадметам вучэбнай дысцыпліны “Музеі Беларусі” з’яўляюцца праблематыка гісторыі развіцця музейнай справы ў Беларусі, працэс фарміравання музейнай сеткі краіны, зборы дзяржаўных і прыватных музеяў Беларусі, дзяржаўная музейная палітыка, асноўныя накірункі дзейнасці і перспектывы развіцця беларускіх музеяў, музейныя арганізацыі і нацыянальнае музейнае заканадаўства.

Вызначальнай мэтай выкладання дысцыпліны з’яўляецца вывучэнне студэнтамі сучаснага стану і перспектывы далейшай дзейнасці беларускіх музеяў.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны “Музеі Беларусі” прадугледжвае вырашэнне шэрагу задач:

- выявіць асноўныя арганізацыі, якія займаюцца распрацоўкай музейнай праблематыкі на дзяржаўным узроўні;
- разгледзець айчынную практыку падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны;
- прасачыць на фактычным матэрыяле гісторыю станаўлення і развіцця беларускіх музеяў;
- выявіць характэрныя асаблівасці арганізацыі музейнай справы і сістэмы аховы гісторыка-культурнай спадчыны ў Беларусі;
- вызначыць уплыў сацыяльна-эканамічнага, унутрыпалітычнага і культурнага развіцця на сучасны стан і дзейнасць музеяў Беларусі.

У выніку вывучэння курса студэнты павінны *ведаць*:

- асноўныя этапы развіцця музейнага будаўніцтва ў Беларусі;
- асноўныя накірункі дзяржаўнай музейнай палітыкі;
- структуру рэспубліканскай музейнай сеткі Беларусі;
- сучасны стан музеяў і музейнай справы Беларусі;
- асноўныя накірункі і дасягненні ў музейным будаўніцтве на сучасным этапе;
- калекцыі рэспубліканскага музейнага фонду;
- ролю музеяў у развіцці культуры краіны;

Студэнты павінны *ўмець*:

- аналізаваць крыніцы і літаратуру па гісторыі музейнага будаўніцтва ў Беларусі;
- даць характарытыку беларускай музейнай сеткі;
- аналізаваць гісторыю стварэння і вопыт дзейнасці асобных музеяў, склад іх калекцый;
- вызначаць месца і ролю музеяў у культурным жыцці асобных рэгіёнаў.

Студэнты павінны *валодаць*:

- прафесійнымі навыкамі ў аналізу і выкарыстанні інфармацыйных рэсурсаў музеяў Беларусі;
- стварэннем інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме курса;
- навыкамі музейнай кампаратывістыкі.

Праграма вучэбнай дысцыпліны “Музеі Беларусі” распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі іншых музеязнаўчых вучэбных дысцыплін, якія выкладаюцца на кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства (“Гісторыя музейнай справы”, “Ахова гісторыка-культурнай спадчыны”, “Тэорыя і гісторыя культуры” і інш.).

Актывізацыі самастойнай работы студэнтаў у накірунку пошуку і выкарыстання ведаў, атрымання самастойнага вопыта вырашэння задач садзейнічаюць такія дзейсныя педагагічныя метадыкі і тэхналогіі, як:

- гісторыка-тэматычны падыход;
- тэхналогіі праблема-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, дыялогі, абмен думкамі і інш.)
- метады аналізу канкрэтных сітуацый.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Усяго па вучэбнай дысцыпліне вучэбным планам прадугледжана 100 гадзін, з іх 38 – аўдыторных (20 – лекцыйных, 18 – семінарскіх).

Вучэбная дысцыпліна вывучаецца студэнтамі на III курсе ў форме лекцыйных і семінарскіх заняткаў. Рэкамендаваная форма кантролю – экзамен.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 План-конспект лекцый

Уводзіны

Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы ў Беларусі (1918 – 2015).

Агульная характарыстыка музейнай сеткі Беларусі.

Заканадаўчая база дзейнасці музеяў Беларусі. Закон “Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь” (2011).

Музейная адукацыя. Міжнароднае музейнае супрацоўніцтва.

Раздзел I Дзяржаўныя музеі г. Мінска і Мінскай вобласці

Тэма 1 Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусі

Этапы гісторыі Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. Пастанова Часовага рабоча-сялянскага ўраду ў Мінску аб стварэнні Абласнога музея (20.01.1919). Структура музея. Страты музея пад час савецка-польскай вайны (1919–1920).

Беларускі дзяржаўны музей (БДМ) (1923). Аддзелы музея. Дзейнасць П.В. Харламповіча, В.Ю. Ластоўскага. Стварэнне аб’яднанай сеткі музеяў краіны на чале з Белдзяржмузеям (1924). Дзяржаўная палітыка “беларусізацыі” і яе ўздзеянне на развіццё музея. Наданне музею новай назвы – Беларускі дзяржаўны культурна-гістарычны музей (1928). Страты БДМ у канцы 1920–1930 гг. у сувязі з правядзеннем рэпрэсіўных дзеянняў у дачыненні да дзячоў навукі і культуры краіны. Продаж на ўнутраных і міжнародных аўкцыёнах музейных каштоўнасцяў. Перайменаванне БДМ у Мінскі сацыяльна-гістарычны музей (1930).

Спыненне работы БДМ у сувязі з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны. Дзейнасць у акупіраваным Мінску Гістарычнага музея (1941–1944). Страты музея пад час вайны.

Распараджэнне СМ БССР “Аб арганізацыйнай групе па стварэнні Дзяржаўнага музея БССР” (1956). Адкрыццё Дзяржаўнага музея БССР (1967). Музейныя аддзелы. Стварэнне Савета па рэстаўрацыі і кансервацыі (1983). Дзяржаўны музей БССР – буйнейшы метадычны цэнтр па музейнай і гісторыка-краязнаўчай рабоце ў Беларусі.

Рэарганізацыя музея, змена профіля і наданне новай назвы – Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі (1992). Стварэнне новай

экспазіцыі, правядзенне часовых выстаў. Работа экспазіцыйна-выставачнага, навукова-фондавага, навукова-асветніцкага аддзелаў.

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь (2011). Калекцыі музея – археалогіі, нумізматыкі, беларускага народнага строю канца XIX – пачатку XX ст., зброі XII–XX стст., рукапісных кніг XVI–XVIII стст., старадрукаў на еўрапейскіх мовах XVI–XVIII стст., паштовак канца XIX – пачатку XX ст., беларускай народнай керамікі, беларускага мастацкага шкла, музычных інструментаў і інш.

Філіялы музея (былыя і сучасныя) – Музей рамёстваў і народных промыслаў у г.п. Заслаўе /Мінскі р-н/ (1978), Музей І з’езда РСДРП /г. Мінск/ (1992), Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці / г.Мінск/ (2012), Музей гісторыі беларускага кіно /г. Мінск/ (2014), Музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі /г. Мінск/ (2014), Музей прыроды і экалогіі Беларусі /г. Мінск/ (2014).

Тэма 2 Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

Гісторыя Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Дзейнасць Рэспубліканскай камісіі па збору дакументаў і матэрыялаў аб Вялікай Айчыннай вайне (1942). Правядзенне ў Дзяржаўным гістарычным музеі (Масква) выставы “Беларусь жыве. Беларусь змагаецца. Беларусь была і будзе савецкай” (1942/43).

Заснаванне (1943) і адкрыццё (1944) Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Першая стацыянарная экспазіцыя (1947) – асвятленне падзей Вялікай Айчыннай вайны, партызанскага руху на тэрыторыі Беларусі, вызвалення Беларусі, аднаўлення народнай гаспадаркі і культуры. Стварэнне і адкрыццё экспазіцыі ў новым будынку музея (1966).

Перабудова экспазіцыі ў 1990-х гг. – асвятленне асноўных этапаў Вялікай Айчыннай вайны, падзей 1941 – 45 гг. на тэрыторыі Беларусі. Асноўныя тэмы – гісторыя беларускага народу ў Вялікай Айчыннай вайне; падзеі на акупіраванай тэрыторыі; удзел Беларусі і яе ўраджэнцаў у баях на франтах і ў тыле ворага. Спецыяльная пляцоўка з узорамі ваеннай тэхнікі і ўзбраення Чырвонай Арміі часоў Вялікай Айчыннай вайны.

Сучасная экспазіцыя музея.

Калекцыі музея – пісьмовых крыніц і кінафотадакументаў, баявых ўзнагарод, баявых сцягаў, вайскавай амуніцыі часоў Другой сусветнай вайны, партызанскіх рукапісных часопісаў і баявых лісткоў, франтавых і

партызанскіх малюнкаў, самаробнай партызанскай зброі, уласных рэчаў ўдзельнікаў ваенных падзей і інш.

Філіялы музея (былыя і сучасныя) – Музей камсамольскага падполля /п. Обаль, Шумілінскі р-н, Віцебская вобл./ (1965), Мемарыяльны комплекс Хатынь /Лагойскі р-н, Мінская вобл./ (1969), Курган Славы Савецкай Арміі – вызваліцельніцы Беларусі /21 км шашы Мінск-Масква, Смалевіцкі р-н, Мінская вобл.) (1969), Музей баявой садружнасці беларускіх, рускіх, латышскіх і літоўскіх партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны /г. п. Расоны, Віцебская вобл./ (1981), Музей бітвы за Дняпро /г. Лоеў, Гомельская вобл./ (1984), Мемарыяльны комплекс “Рэспубліканскі помнік воінам-інтэрнацыяналістам” /г. Мінск/ (1996).

Тэма 3 Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь.

Літаратурныя музеі г. Мінска.

Гісторыя Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Адкрыццё Дзяржаўнай мастацкай галерэі БССР (1939). Спыненне дзейнасці і страты галерэі пад час Вялікай Айчыннай вайны.

Аднаўленне работы Дзяржаўнай мастацкай галерэі (1944). Адкрыццё галерэі для наведвальнікаў (1946). Стварэнне першай сталай экспазіцыі (1947). Адкрыццё новага музейнага будынка (1957). Перайменаванне Дзяржаўнай мастацкай галерэі ў Дзяржаўны мастацкі музей БССР (1957). Накіраванасць музея на збор класікі айчыннага мастацтва.

Адзелы музея. Навукова-даследчая і навукова-асветніцкая работа музея. Выставачная дзейнасць музея. Выданне музеём навуковых каталогаў. Дзейнасць А.В. Аладавай і Ю.А. Карачуна.

Наданне музею новай назвы – Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь (1993).

Калекцыі музея – беларускага сучаснага жывапісу і скульптуры, народнага мастацтва, старажытнабеларускай пластыкі XVI–XVIII стст., іканапісу XVI–XX стст., рускага жывапісу і скульптуры XVIII–XX стст., заходнееўрапейскага жывапісу, старадрукаў і інш.

Сучасная экспазіцыя музея.

Філіялы музея (былыя і сучасныя) – Мазырская раённая карціная галерэя /г. Мазыр, Гомельская вобл./ (1976), Музей беларускага народнага мастацтва /д. Раўбічы Мінскі р-н/ (1977), Музей В.К. Бялыніцкага-Бірулі /г. Магілёў/ (1978), Архітэктурны комплекс XVI–XVIII стст. у в. Гальшаны /Ашмянскі р-н, Гродзенская вобл./ (1983), Дом-музей Ваньковічаў. Культура і мастацтва першай паловы XIX ст. /г. Мінск/ (1984), Палацава-паркавы

комплекс XVI–XX стст. у г. п. Мір /Карэліцкі р-н, Гродзенская вобл./ (1987),
Музей-майстэрня З.І. Азгура /г. Мінск/ (1996).

Гісторыя Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Сварэнне Камісіі па збору матэрыялаў літаратурнай спадчыны народнага паэта БССР Янкі Купалы (1942). Кірункі дзейнасці камісіі (збор кніг, рукапісаў, фотаздымкаў, лістоў, аўтографаў паэта, матэрыялаў, прысвечаных памяці паэта і інш). Дзейнасць У.Ф. Луцэвіч.

Заснаванне (1944) і адкрыццё (1945) Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Навукова-даследчая дзейнасць супрацоўнікаў музея. Традыцыя правядзення штогадовага літаратурнага свята “Купалаўскія чытанні” (1946). Перавод музея са структуры АН БССР у падпарадкаванне Міністэрства культуры (1963). Стварэнне творчай групы па распрацоўцы новай экспазіцыі (1973) і яе адкрыццё (1976). Аднаўленне музейнай экспазіцыі да юбілейных дат (1982, 2002). Сучасная экспазіцыя музея.

Калекцыі музея – асабістых рэчаў Янкі Купалы, рукапісаў, прыжыццёвых выданняў, арыгіналаў фотаздымкаў паэта.

Філіялы музея – Літаратурны музей у Вязынцы /Маладзечанскі р-н, Мінская вобл./ (1945), Літаратурны музей у Ляўках /Аршанскі р-н, Віцебская вобл./ (1945), Літаратурны музей “Акопы” /Лагойскі р-н, Мінская вобл./ (1989), Літаратурны музей у в. Яхімаўшчына /Маладзечанскі р-н, Мінская вобл./ (1997).

Гісторыя Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа. Заснаванне (1956) і адкрыццё (1959) Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа ў мемарыяльным будынку ў Мінску. Дзейнасць Д.К. Міцкевіча. Навукова-даследчая работа супрацоўнікаў музея. Выданне зборнікаў артыкулаў, успамінаў, бібліяграфічных даведнікаў. Перавод музея са структуры АН БССР у падпарадкаванне Міністэрства культуры (1963). Аднаўленне музейнай экспазіцыі да юбілейных дат (1982, 2002). Традыцыя правядзення штогадовага літаратурнага свята “Каласавіны” (1985).

Калекцыі музея – рукапісаў, аўтографаў, кінафотадакументаў, рэчавых помнікаў, асабісты архіў Якуба Коласа, бібліятэка.

Сучасная экспазіцыя музея.

Філіялы музея – Мемарыяльны комплекс Мікалаеўшчына /Стаўбцоўскі р-н, Мінская вобл./: мемарыяльная сядзіба “Смольня”(1967), “Акінчыцкая лясная камора” (1982), мемарыяльная сядзіба “Альбуць” (1990), мемарыяльная сядзіба “Ласток” (1997).

Тэма 4 Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту. Музеі-запаведнікі

Гісторыя Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту.

Крытэрыі выбару месца для музея (унікальны геаграфічны ландшафт, помнік геалагічнай гісторыі, памятная гістарычная мясціна). Заснаванне музея (1976).

Накірункі работы па стварэнні музея (выяўленне, збор і ўлік помнікаў, распрацоўка навуковай канцэпцыі, стварэнне праекта генеральнага плана музея на падставе гісторыка-этнаграфічнага раяніравання матэрыяльнай культуры Беларусі). Структурная аснова музея. Сектары – Цэнтральная Беларусь, Падняпроў’е, Паазер’е. “Мястэчка” і “Драўляная гарадская забудова”. Правядзенне народных святаў на тэрыторыі музея.

Калекцыі музея – помнікаў народнай архітэктуры, у якія ўключаюцца этнаграфічныя экспазіцыі і тэматычныя выставы сельскагаспадарчых прылад працы, прадметаў побыту і вырабаў рамеснікаў.

Гісторыка-культурны музей-запаведнік “Заслаўе”. Дзейнасць Заслаўскага гісторыка-археалагічнага запаведніка (1967), Гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Заслаўе” (1986). Рэстаўрацыйныя работы (1967–1990).

Структура музея-запаведніка, асноўныя кірункі дзейнасці, музейныя калекцыі.

Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж” (1993).

Структура музея-запаведніка, асноўныя кірункі дзейнасці, музейныя калекцыі.

Тэма 5 Мінскі абласны краязнаўчы музей (г. Маладзечна).

Сетка дзяржаўных музеяў Мінскай вобласці.

Заснаванне Маладзечанскага абласнога музея (1959). Перайменаванне музея ў Мінскі абласны краязнаўчы музей (1964).

Дзейнасць Г.А. Каханоўскага.

Перабудовы экспазіцыі ў 1970–1990-я гг.

Паступленне ў фонды музея матэрыялаў археалагічных даследаванняў Мінскай вобласці.

Асноўныя кірункі дзейнасці музея.

Выставачная дзейнасць.

Калекцыі музея – археалогіі, этнаграфіі, нумізматыкі, пісьмовых крыніц, керамікі, драўлянай скульптуры, музычных інструментаў, асабістых рэчаў і прыжыццёвых выданняў беларускіх дзячоў навукі і культуры.

Сучасная экспазіцыя музея.

Раздзел II Дзяржаўныя музеі Брэсцкай вобласці

Тэма 6 Брэсцкі абласны краязнаўчы музей

Агляд сеткі дзяржаўных музеяў Брэсцкай вобласці.

Заснаванне (1945) і адкрыццё (1957) Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея.

Калекцыі музея – археалогіі, этнаграфіі, нумізматыкі, мастацкая, старадрукаў і рукапісных кнігі, музычных інструментаў, зброі XVI–XVIII стст., мінералаў, горных парод, плакатаў Першай Сусветнай і грамадзянскай войнаў, матэрыялаў, звязаных з падзеямі Вялікай Айчыннай вайны.

Музейныя аддзелы – “Камянецкая вежа”, музей “Родная прырода”, музей “Космас”.

Асвятленне ў сучаснай экспазіцыі музея гісторыі края XI – XX стст.

Філіялы музея (былыя і сучасныя) – “Камянецкая вежа” /г. Камянец/ (1969), Музей партызанскай славы ва ўрочышчы Хаваншчына каля в. Карачын /Івацэвіцкі р-н, Брэсцкая вобл./ (1971), Археалагічны музей “Бярэсце” (1972), Музей атэізму /в. Гершоны, Брэсцкі р-н/ (1986), “Выратаваныя мастацкія каштоўнасці” /г. Брэст/ (1998), Музей гісторыі горада Брэста (1990), Мастацкі музей /г. Брэст/, (2000).

Раздзел III Дзяржаўныя музеі Віцебскай вобласці

Тэма 7 Віцебскі абласны краязнаўчы музей

Агляд сеткі дзяржаўных музеяў Віцебскай вобласці. Заснаванне і адкрыццё (1918) Віцебскага гісторыка-археалагічнага музея. Сварэнне фондаў музея на базе калекцый А.Р. Брадоўскага, В.П. Федаровіча, збораў Віцебскага царкоўна-археалагічнага музея, музея Віленскага вайсковага сходу, музея Віцебскай вучонай архіўнай камісіі і інш. Дзейнасць А.Р. Брадоўскага, Я.І. Васілевіча. Перадача музею будынка гарадской ратушы (1924). Стварэнне на базе Віцебскага гісторыка-археалагічнага музея Віцебскага аддзялення БДМ (1924-1928). Музейныя аддзелы ў канцы 1920-х гг. Наданне музею новых назваў – Беларускі дзяржаўны культурна-

гістарычны музей (1928), Віцебскі сацыяльна-гістарычны музей (1932). Адкрыццё філіяла музея – Антырэлігійнага музея ў Антоніеўскім касцёле (1940). Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне дзейнасці музея пад назвай Віцебскі абласны краязнаўчы музей (1944). Стварэнне экспазіцыі музея. Выставачная дзейнасць музея.

Калекцыі музея – археалогіі, нумізматыкі, старадрукаў, зброі, пісьмовых крыніц і фотадакументаў.

Асвятленне ў экспазіцыі музея гісторыі Віцебска IX–XIV стст.

Філіялы музея (былыя і сучасныя) – Музей-сядзіба І.Я. Рэпіна “Здраўнёва” /Віцебскі р-н/ (1988), Літаратурны музей /г. Віцебск/ (1988), Мастацкі музей /г. Віцебск/ (1992), Музей прыватных калекцый /г. Віцебск/ (1992).

Раздел IV Дзяржаўныя музеі Гомельскай вобласці

Тэма 8 Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

Агляд сеткі дзяржаўных музеяў Гомельскай вобласці.

Гісторыя Гомельскага палацава-паркавага ансамбля. Збіральніцкая і калекцыянерская дзейнасць М.П. Румянцава, І.Ф. Паскевіча, Ф.І. Паскевіча.

Заснаванне і адкрыццё мастацка-гістарычнага музея імя А.В. Луначарскага (1919). Стварэнне на базе Гомельскага мастацка-гістарычнага музея імя А.В. Луначарскага Гомельскага аддзялення БДМ (1924-1928). Наданне музею самастойнасці і новай назвы – Беларускі дзяржаўны мастацка-культурны музей (1928). Музейныя адзелы ў канцы 1920-х гг.

Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне работы музея пад назвай музей краязнаўства (1944), Дзяржаўны гісторыка-краязнаўчы музей (1945), Гомельскі абласны краязнаўчы музей (1952). Адкрыццё экспазіцыі музея (1946). Экспазіцыйная работа музея ў 1950-1970-е гг. Работа па арганізацыі адкрытага захавання фондаў у адзеле музея – Палацы Халецкіх (1980) у в. Хальч Веткаўскага р-на. Поўная перадача палаца Паскевічаў-Румянцавых (1996) Гомельскаму абласному краязнаўчаму музею. Адкрыццё мастацкага раздзела экспазіцыі ў “Паляўнічым доміку” (1997). Адкрыццё новай экспазіцыі (2003-2004).

Рэарганізацыя Гомельскага абласнога краязнаўчага музея (2006). Перайменаванне ўстановы «Музей Гомельскі палацава-паркавы ансамбль» у дзяржаўную гісторыка-культурную ўстанову «Гомельскі палацава-паркавы ансамбль» (2006) і яе склад.

Выставачная дзейнасць музея.

Калекцыі музея – збор прадметаў з калекцыі Паскевічаў, археалогіі, нумізматыкі, сфрагістыкі, фалерыстычная, мастацкая, прыродазнаўчая і інш.

Філіялы музея (былыя) – Мемарыяльны музей імя П.М. Лепашынскага /в. Ліцвінавічы, Кармянскі р-н/ (1991), сядзібны комплекс Халецкіх /в. Хальч Веткаўскі р-н/ (1980), Гомельскі абласны музей ваеннай славы (2004).

Раздзел V Дзяржаўныя музеі Гродзенскай вобласці

Тэма 9 Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей

Агляд сеткі дзяржаўных музеяў Гродзенскай вобласці.

Заснаванне і адкрыццё Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея (1922). Традыцыі музейнай справы ў Гродна (дзейнасць А. Тызенгаўза, Ж.Э. Жылібера, Музей прыроды С. Жыўны). Дзейнасць Ю. Ядкоўскага. Перадача музею Старога замку (1924). Стварэнне новай музейнай экспазіцыі (1939–1941). Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне работы музея як Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея (1945). Дзейнасць музея па камплектаванню фондаў, стварэнню экспазіцыі, папулярызацыі збораў, выхаваўча-асветніцкая дзейнасць.

Калекцыі музея – археалогіі, нумізматыкі, абразоў XVII–XIX стст., “Нёманскае шкло” XIX–XX стст., вайсковага рыштунка, зброі, старадрукаў.

Асвятленне ў экспазіцыі музея гісторыі і культуры Гродзеншчыны, старажытных помнікаў Панямоння і інш.

Размяшчэнне экспазіцыі музея ў Каралеўскім палацы XVI ст. (Старым замку), Каралеўскім палацы XVIII ст. (Новым замку), доме рамесніка XVIII ст. (музей гісторыі Гарадніцы).

Філіялы музея (былыя і сучасныя): Барысаглебская царква XII ст./г.Гродна/ (1977), Музей М.Багдановіча, /г. Гродна/ (1986), музей Народнай славы /г. Гродна/, Музей гісторыі Гарадніцы /г. Гродна/ (1994).

Раздзел VI Дзяржаўныя музеі Магілёўскай вобласці

Тэма 10 Магілёўскі абласны краязнаўчы музей ім. Е.Р.Раманава

Агляд сеткі дзяржаўных музеяў Магілёўскай вобласці.

Заснаванне Дзяржаўнага гістарычнага музея пралетарскай культуры (1919) на базе фондаў музея Магілёўскага губернскага статыстычнага камітэта і Магілёўскага царкоўна-археалагічнага музея. Пераўтварэнне музея

ў Магілёўскае аддзяленне БДМ (1924–1928). Набыццё музея самастойнасці і новай назвы – Беларускі Дзяржаўны Акруговы краязнаўчы музей (1928). Музейныя аддзелы ў канцы 1920-х гг. Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне работы музея як Магілёўскага абласнога краязнаўчага музея (1944).

Фондавая, экспазіцыйная, навукова-даследчая, навукова-асветніцкая работа музея. Музейны аддзел – Музей этнаграфіі (1991).

Калекцыі музея – археалогіі, этнаграфіі, нумізматыкі, прыродазнаўчая, кніг магілёўскай тыпаграфіі XVII–XVIII, жывапісу XVIII–XX стст., перыядычнага друку, матэрыялаў па гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Сучасная экспазіцыя музея.

Філіялы музея (былыя і сучасныя) – Музей гісторыі рэлігіі і атэізму (1932), Мемарыяльны музей Г.К. Арджанікідзе (1937), Музей дзекабрыстаў (1985), Музей бітвы пад Лясной (1958), Этнаграфічны музей Падняпроў'я (1996).

3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў

Семінарскія заняткі разлічаны на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай, рабіць неабходныя нататкі, імкнуцца да сварэння пэўных абагульненняў на падставе набытага фактычнага матэрыялу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме.

Семінарскія заняткі 1

Музеі г. Мінска (знаёмства з музеямі горада)

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць (па выбару) знаёмства і абмеркаванне эксазіцыій музеяў, якія з'яўляюцца структурнай часткай адпаведнага дзяржаўнага ведамства ці ўстановы – Музейнага фонда Нацыянальнага Банка Рэспублікі Беларусь, Музея пажарнай і аварыйна-выратавальнай справы Навукова-даследчага інстытута пажарнай бяспекі і пытанняў надзвычайных сітуацый Міністэрства надзвычайных становішчаў Рэспублікі Беларусь, Цэнтральнага музея войск Міністэрства унутраных спраў, Музея беларускай чыгункі, Анатамічнага музея пры Беларускам дзяржаўным медыцынскім універсітэце і інш.

Семінарскія заняткі 2

Раённыя музеі Мінскай вобласці

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць знаёмства з музеямі Мінскай вобласці шляхам падрыхтоўкі студэнтамі электронных прэзентацый, якія прадстаўляюць найбольш значныя раённыя музеі вобласці.

Семінарскія заняткі 3

Раённыя музеі Брэсцкай вобласці

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць знаёмства з музеямі Брэсцкай вобласці шляхам падрыхтоўкі студэнтамі электронных прэзентацый, якія прадстаўляюць найбольш значныя раённыя музеі вобласці.

Семінарскія заняткі 4

Раённыя музеі Віцебскай вобласці

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць знаёмства з музеямі Віцебскай вобласці шляхам падрыхтоўкі студэнтамі электронных прэзентацый, якія прадстаўляюць найбольш значныя раённыя музеі вобласці.

Семінарскія заняткі 5

Раённыя музеі Гомельскай вобласці

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць знаёмства з музеямі Гомельскай вобласці шляхам падрыхтоўкі студэнтамі электронных прэзентацый, якія прадстаўляюць найбольш значныя раённыя музеі вобласці.

Семінарскія заняткі 6

Раённыя музеі Гродзенскай вобласці

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць знаёмства з музеямі Гродзенскай вобласці шляхам падрыхтоўкі студэнтамі электронных прэзентацый, якія прадстаўляюць найбольш значныя раённыя музеі вобласці.

Семінарскія заняткі 7

Раённыя музеі Магілёўскай вобласці

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць знаёмства з музеямі Магілёўскай вобласці шляхам падрыхтоўкі студэнтамі электронных прэзентацый, якія прадстаўляюць найбольш значныя раённыя музеі вобласці.

4 РАЗДЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ

4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа разлічана на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ, у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме (па выбару).

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай. Кантроль за выкананнем СРС адбываецца ў адпаведнасці з дадатковым раскладам.

1. Агульны агляд заканадачай базы па дзейнасці музейных устаноў Беларусі.
2. Агульная характарыстыка Закона «Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь».
3. Крыніцы камплектавання Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь.
4. Дзяржаўная палітыка ў дачыненні да дзейнасці музеяў краіны.
5. Дзейнасць музеяў БССР у даваенны перыяд (па выбары).
6. Дзейнасць музейных устаноў на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў міжваенны перыяд (па выбары).
7. Дзейнасць музеяў БССР у пасляваенны перыяд (па выбары).
8. Дзейнасць музеяў Рэспубліцы Беларусь (па выбары).
9. Гісторыя стварэння і дзейнасць музеяў г. Мінска (па выбары).
10. Гісторыя стварэння і дзейнасць літаратурных музеяў Беларусі (па выбары).

4.2 Пытанні для экзамена

1. Агульны агляд закона «Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь».
2. Кірункі музейнай дзейнасці па закону «Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь».
3. Вызначэнне, склад і крыніцы камплектавання Музейнага фонду ў законе «Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь».
4. Дзяржаўная палітыка ў дачыненні музейнай справы па закону «Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь».
5. Развіццё музейнай справы ў БССР (1919 – 1945).
6. Дзейнасць музейных устаноў на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў міжваенны перыяд.
7. Развіццё музейнай справы ў БССР (1945 – 1991).
8. Развіццё музейнай справы ў Рэспубліцы Беларусь.
9. Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
10. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
11. Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
12. Літаратурныя музеі Беларусі.
13. Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту.
14. Музей старажытнабеларускай культуры ІМЭФ НАН Беларусі.
15. Музеі Брэсцкай вобласці. Агульны агляд.
16. Брэсцкі абласны краязнаўчы музей. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
17. Музей Беларускага Палесся. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
18. Музеі Віцебскай вобласці. Агульны агляд.
19. Віцебскі абласны краязнаўчы музей. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
20. Браслаўскае раённае аб'яднанне музеяў.
21. Музеі Гомельскай вобласці. Агульны агляд.

22. Музей ДГКУ “Гомельскі палаца-паркавы ансамбль”. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
23. Веткаўскі музей народнай творчасці.
24. Музеі Гродзенскай вобласці. Агульны агляд.
25. Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
26. Ваўкавыскі ваенна-гістарычны музей імя П.І.Баграціёна.
27. Музеі Магілёўскай вобласці. Агульны агляд.
28. Магілёўскі абласны краязнаўчы музей. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
29. Мсціслаўскі раённы гісторыка-археалагічны музей.
30. Музеі Мінскай вобласці. Агульны агляд.
31. Мінскі абласны краязнаўчы музей. Гісторыя стварэння і дзейнасць.
32. Слуцкі краязнаўчы музей.

5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

5.1 Тэматычны план

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		
	усяго	лек- цыі	семінар скія заняткі
Уводзіны	4	4	
Раздзел I Дзяржаўныя музеі г. Мінска і Мінскай вобласці			
Тэма 1 Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь	2	2	
Тэма 2 Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны	2	2	
Тэма 3 Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. Літаратурныя музеі г. Мінска	2	2	
Тэма 4 Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту. Музеі-запаведнікі	2	2	
Тэма 5 Музеі г. Мінска (знаёмства з музеямі горада)	6		6
Тэма 6 Мінскі абласны краязнаўчы музей (г. Маладзечна).	1	1	
Тэма 7 Раённыя музеі Мінскай вобласці	2		2
Раздзел II Дзяржаўныя музеі Брэсцкай вобласці			

Тэма 8 Брэсцкі абласны краязнаўчы музей	1	1	
Тэма 9 Раённыя музеі Брэсцкай вобласці	2		2
Раздзел III Дзяржаўныя музеі Віцебскай вобласці			
Тэма 10 Віцебскі абласны краязнаўчы музей	2	2	
Тэма 11 Раённыя музеі Віцебскай вобласці	2		2
Раздзел IV Дзяржаўныя музеі Гомельскай вобласці			
Тэма 12 Гомельскі палацава-паркавы ансамбль	2	2	
Тэма 13 Раённыя музеі Гомельскай вобласці	2		2
Раздзел V Дзяржаўныя музеі Гродзенскай вобласці			
Тэма 14 Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей	1	1	
Тэма 15 Раённыя музеі Гродзенскай вобласці	2		2
Раздзел VI Дзяржаўныя музеі Магілёўскай вобласці			
Тэма 16 Магілёўскі абласны краязнаўчы музей ім. Е.Р.Раманава	1	1	
Тэма 17 Раённыя музеі Магілёўскай вобласці	2		2
Разам	38	20	18

5.2 Асноўная літаратура

1. Беларускія музеі: Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць // Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб. – Вып. 4 / уклад. А.М. Калбаска. – Мінск: Бел. Ін-т праблем культуры, 1998. – 130 с.
2. Воронкова, И.Ю. Создание и становление Белорусского государственного музея истории Великой Отечественной войны /И.Ю. Воронкова. – Мінск.: Беларусь, 2002. – 82 с.
3. Гужалоўскі, А.А. Гісторыя музейнай справы Беларусі: вучэбна-метадычны дапаможнік /А.А. Гужалоўскі. – Мінск: БДУ, 2012. – 302 с.
4. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі (1918–1941) /А.А. Гужалоўскі. – Мінск: НАРБ, 2002. – 176 с.
5. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі (1941–1991) /А.А. Гужалоўскі. – Мінск: НАРБ, 2004. – 218 с.
6. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея /А.А. Гужалоўскі. – Мінск: НАРБ, 2001. – 124 с.
7. Закон Рэспублікі Беларусь О музеях и Музейном фонде, 3 июля 2011 г. //Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2011. – № 78, 2/1833.
8. Музеі Беларусі: Інфармацыя аб музеях сістэмы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь /Склад. А.Б. Сташкевіч і інш. – Мінск: Беларусь, 2001. – 272 с.
9. Музеі Беларусі: даведачнае выданне. – Мінск: БелЭн, 2008. – 559 с.
10. Савіцкі, Г.У. Гісторыя станаўлення і развіцця Віцебскага абласнога краязнаўчага музея /Г. У. СавіцкіА. // 90 год Віцебскаму абласнаму краязнаўчаму музею. Матэрыялы навуковай канферэнцыі. Віцебск, 30 – 31 кастрычніка 2008 г., ВАКМ. – Мінск: Медысот, 2009. – С. 14 – 24.

5.3 Дадатковая літаратура

11. Бамбешка, І.І. Актуалізацыя гісторыка-культурнай спадчыны Віцебшчыны сродкамі краязнаўчых музеяў у 1920 – 1930-х гг. / І.І.Бамбешка //Віцебскія старажытнасці. Матэрыялы навуковых канферэнцый. Віцебск, 20 – 21 кастрычніка 2011 г., ВАКМ. – Мінск, 2013. – С. 106 – 110.
12. Белорусский государственный музей истории Великой Отечественной войны: даведнік /Подгот. И.Ю. Воронкова. – Мінск: Полымя, 1991. – 20 с.
13. Веткаўскі музей народнай творчасці. – Мінск: Полымя, 1991. – 28 с.
14. Касімава, А.В. Буйныя выставачныя праекты Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі ў пачатку XXI ст. /А.В.Касімава //90 год Віцебскаму абласнаму краязнаўчаму музею. Матэрыялы навуковай канферэнцыі. Віцебск, 30 – 31 кастрычніка 2008 г., ВАКМ. – Мінск: Медысот, 2009. – С. 361 – 371.
15. Курчицкий, А.В. Страницы истории Гомельского областного краеведческого музея /А.В. Курчицкий //Краеведческие записки. К 80–летию Гомел. Обл. краевед. музея. Сб. ст. /Упр. Культуры Гомел. облисполкома. [Отв. Ред. А.И. Дробушевский]. – Гомель, 2000. – С. 17 – 34.
16. Лянкевіч, Т. Мінскі абласны краязнаўчы музей /Т. Лянкевіч //Беларускі гістарычны часопіс. – 2001. – № 6. – С. 19 – 26.
17. Музейная адукацыя і музейная справа ў Рэспубліцы Беларусь: стан, тэндэнцыі, перспектывы /Матэрыялы рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі. 24 лістапада 2011 . Мінск, 2012. БДУКіМ. – 143 с.
18. Несцярчук, Л. М. Ахова гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі: Асноўн. этапы фарміравання, сучас. стан і перспектывы / Л.М. Несцярчук. – Мінск : Беларус. тэлеграф. агенцтва, 2003. – 283 с.
19. Царук, В.М. Экспазіцыйная дзейнасць Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея /В.М. Царук //Краязнаўчыя запіскі. Гродзен.

абл. упр. культуры, Гроден. дзярж. гіст.- археал. музей.– Гродна, 2000. Вып. 4. – С. 3 – 11.

20. Шышкова, І. А. Музей як сацыяльны інстытут выхавання гістарычнай памяці. Праблемы і перспектывы / І. А. Шышкова //90 год Віцебскаму абласному краязнаўчаму музею. Матэрыялы навуковай канферэнцыі. Віцебск, 30 – 31 кастрычніка 2008 г., ВАКМ. – Мінск: Медысот, 2009. – С. 297 – 302.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ